

STEIN HAUGER
Landboden 57
5200 OS

Saksbehandler, innvalgstelefon
Marianne Wiken, 62 55 10 74

Svar på anmodning om lovlighetskontroll - kommunale avgifter for fritidsboliger - vann og avløp - Vang - Stein Hauger

Vi viser til din henvendelse av 11.06.2025. Vi beklager at det har tatt noe lengre tid enn anslått å behandle henvendelsen din.

På vegne av Tyn Filefjell Hytteforum (TFH) anmoder du Statsforvalteren om å se om avgiftsøkningen i Vang kommune er i tråd med prinsippene for beregning av V&A avgifter (selvkostregnskapet) og gyldigheten av fordelingen av kostnadene mellom fritidsboliger, nye utbygginger og fastboende. Bakgrunnen er at kommunestyret i møte i desember 2024 vedtok en avgiftsøkning av abonnementsgebyrene for vann og avløp gjeldende for fritidsboligene tilknyttet kommunalt vann og avløp fra kr. 3 000 til kr. 5 000.

Vi oppfatter henvendelsen som en anmodning om lovlighetskontroll av Vang kommunestyre sitt vedtak om kommunale gebyrer for offentlig VA av 12.12.2024, i sak 098/24 om «Sluttbehandling av budsjett 2025 og handlings- og økonomiplan 2025-2028»

Statsforvalterens avgjørelse

Statsforvalteren tar ikke Vang kommunestyre sitt vedtak om kommunale gebyrer for offentlig VA av 12.12.2024, i sak 098/24 om «Sluttbehandling av budsjett 2025 og handlings- og økonomiplan 2025-2028», til lovlighetskontroll.

Statsforvalterens kompetanse

Hvis særlige grunner tilsier det, kan departementet av eget tiltak kontrollere om et vedtak er lovlig, jf. kommuneloven § 27-1 andre ledd. Denne kompetansen er delegert fra departementet til statsforvalterne.¹

¹ Jf. kapittel IX i forskrift om delegering av myndighet etter kommuneloven, inndelingslova og forvaltningsloven, av 30. august 2019 nr. 1096

Statsforvalterens vurdering av saken

Spørsmålet om Statsforvalteren av eget tiltak skal kontrollere lovligheten av et kommunalt vedtak, hører til Statsforvalterens skjønn. Det er ingen rettighet for den enkelte til å få lovligheten av et vedtak kontrollert.

Som nevnt må det «særlige grunner» til for at Statsforvalteren av eget tiltak skal kontrollere om et vedtak er lovlig, jf. kommuneloven § 27-1 andre ledd. Innføringen av kravet om særlige grunner gjennom ny kommunelov i 2018 var ikke ment som en innstramming i forhold til forrige kommunelov. Bakgrunnen for kravet er at loven skal gi uttrykk for praksisen ved forrige kommunelov.² Praksisen var, og er fortsatt, at det er en høy terskel for å ta opp vedtak til lovlighetskontroll av eget tiltak, og at kontrollmyndigheten bør brukes med varsomhet.

Sivilombudet (Sivilombudsmannen) har uttalt at det etter ombudets syn³ skal mindre til for å utløse Statsforvalterens (Fylkesmannens) undersøkelsesplikt i saker om anvendelsen av selvkostprinsippet, enn i andre sakstyper. Statsforvalterens skjønnsmessige vurdering av om det skal foretas lovlighetskontroll i en konkret selvkostsak, vil naturlig nok bero på faktum i hver enkelt sak. Hvorvidt det hefter usikkerhet ved om kommunens vedtak om gebyr er lovlig, beror på hvordan saken totalt sett fremstår for Statsforvalteren. Sentralt for Statsforvalterens vurdering er blant annet om det er klare indikasjoner på at det er feil av en slik art og alvorlighet at det medfører ulovlighet.

Vi oppfatter at anmodningen om lovlighetskontroll i dette tilfellet gjelder spørsmålet om forholdet mellom abonnementsgebyrer for fritidsboliger, og andre boliger/gårdsbruk og tilknytningsgebyrene for nybygg, og om kommunen kan øke abonnementsgebyrene for fritidseiendommene i betydelig større grad enn disse.

Selvkost kan relateres til de samlede kostnader ved å yte en bestemt tjeneste til alle innbyggere. Dette setter det øvre tak for de samlede gebyrinntektene for denne tjenesten. I vass- og avløpsanleggslova § 4 er det fastslått at «Departementet fastset i forskrift ramma for gebyra og hovudreglane om utrekning og innkrevjing». Om rammen for gebyrene heter det i forskriften § 16-1 at de kommunale vann- og kloakkgebyrene ikke skal overstige kommunens nødvendige kostnader på vann- og avløpssektoren. I kommentaren til bestemmelsen vises det til hjemmelsbestemmelsen i lovens § 3, som innebærer at kommunene har frihet til å fastsette regler for gebyrberegningen innenfor de rammene loven og forskriften setter. Der loven eller forskriften ikke gir begrensninger, står kommunen fritt til å utforme egne bestemmelser⁴.

Det framgår også av retningslinjene for beregning av selvkost⁵ at selvkost vil være den totale kostnadsøkningen en kommune eller et selskap har ved å produsere en bestemt vare eller tjeneste. Retningslinjene omtaler imidlertid ikke hvordan selvkost skal fordeles mellom brukerne av tjenestene, og gir således ikke veiledning om hvordan et gebyrregulativ for en tjeneste skal fastsettes i praksis.

Selvkostprinsippets betydning for den enkelte grunneier har vært behandlet av Høyesterett i både 1997 (Bergen kommune-saken), i 2003 (Stavanger kommune-saken), og i 2012 (Sandnes

² Jf. Prp.46 L (2017-2018) side 414

³ Se uttalelse fra Sivilombudsmannen i sak 2011/1001

⁴ Jf. HR-2012-1769-A – Rt-2012-1409

⁵ Se H-3/14 Retningslinjer for beregning av selvkost for kommunale betalingstjenester fra Kommunal- og moderniseringsdepartementet, februar 2014.

kommunesaken). Disse avgjørelsene er oppsummert i en artikkel i Kritisk Juss⁶, hvor det sies at: «Etter disse dommene må det legges til grunn at for vann- og avløpsgebyrer setter selvkostprinsippet i realiteten bare skranker for de totale gebyrene. Kommunenes handlingsrom ved beregning og fordeling av gebyrene mellom grunneierne er svært vidt, og begrenses i praksis bare av myndighetsmisbrukslæren.»

Videre viser vil til forurensningsforskriften § 16-5 tredje ledd hvor det framgår at det kan fastsettes ulike årsgebyr for ulike boligkategorier.

Ut fra en samlet vurdering finner Statsforvalteren at det ikke er indikasjoner på feil av en slik art og alvorlighet at vedtaket om gebyrer er ulovlig.

Statsforvalteren understreker at vi med dette ikke har tatt stilling til vedtakets gyldighet. Vår vurdering bygger på opplysningene som er framlagt og dokumenter knyttet til sak 098/24 som ligger på kommunenes hjemmeside,

Vi bemerker for øvrig at kommunen plikt til å legge fram for- og etterkalkyler av grunnlaget for sine gebyrsatser når innbyggerne hevder at selvkostprinsippet ikke er ivaretatt.⁷ Det er imidlertid ikke et krav i selvkostforskriften om at kommunen må lage et eget selvkostregnskap spesifikt for fritidseiendommer når det gjelder vann- og avløpsgebyrer (VA-gebyrer), men en kommune kan velge å gjøre dette.

Statsforvalterens konklusjon

Statsforvalteren finner at det ikke foreligger «særlige grunner» som tilsier at Statsforvalteren av eget tiltak skal kontrollere om vedtaket er lovlig, jf. kommuneloven § 27-1 andre ledd.

Statsforvalterens avgjørelse er ikke et enkeltvedtak og kan derfor ikke påklages.

Med hilsen

Katrine Tømmerdal Nordby (e.f.)
fungerende avdelingsdirektør

Marianne Wiken
seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent

Kopi til:

Vang kommune

Tyinvegen 5161

2975

VANG I VALDRES

⁶ Kritisk Juss s. 141-179, 19.08.2021, av Elin Sarai: «Kan selvkostprinsippet påberopes av den enkelte borger ved beregning av offentlige gebyrer?»

⁷ Se uttalelse fra Sivilombudsmannen i sak 2011/1001